

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ, AHLAKİ, EDEBİ, MESLEKİ AYLIK DERGİ

4. Cilt

Mart - Nisan 1965

3 - 4. Sayılar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KURBAN BAYRAMI VE BU BAYRAMLA İLGİLİ İBADETLERİMİZ	35
<i>Prof. Kâmil MİRAS</i>	
KURBAN BAYRAMI	38
<i>M. Şevki ÖZMEN</i>	
EŞ'ARİLİĞE YÖNELTİLEN HAKSIZ GÖRÜŞLER	40
<i>Doç. Dr. İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU</i>	
KÖTÜ SÖZ VE KABA HAREKET MÜSLÜMANA YAKIŞMAZ ...	42
<i>Lütfi ŞENTÜRK</i>	
İSLÂM İLİMLERİ TARİHİNE AİT TETKİKLER: KÜTÜPHANELER	50
<i>M. Nuri GENCOSMAN</i>	
MÜŞAVERE KURULU KARARLARI	46
AĞAÇ BAYRAMI MÜNASEBETİYLE AĞAÇ VE ORMAN	48
<i>Mustafa GÜNER</i>	
MÜSBET İLİMLERLE HAKİKİ DİN ARASINDAKİ TEZAT İDDİASI TAMAMEN YERSİZDİR	50
<i>M. Salih TANRIVERDİ</i>	
İKTİBAS: VEFATININ YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE (PROF. NECATİ LUGAL)	51
<i>Ragıp AKYAVAŞ</i>	
TANRI'YA GÜVEN VE DUÂ	52
<i>İhsan OLGUN</i>	
HAMD-Ü SENÂ	53
<i>Faruk Nâfiz ÇAMLİBEL</i>	
YENİ BİR KİTAP: (İSLÂM İNANÇLARI VE FELSEFESİ)	54
<i>Mehmet ORUÇ</i>	
SAĞLIĞIMIZ İÇİN TEDBİR	55
<i>Dr. İsmâil DÜLGEROĞLU</i>	
OSMANLI ŞEYHÜLİSLÂMLARININ TERÂCİM-İ AHVÂLİ	57
(Hâmid Efendi - Çivi-Zâde Dâmâdı) (Geçen sayıdan devam)	
FETVÂ EMİNLERİ (Abd'ül-Fettah Efendi, Sarı Abdullah Efendi) ...	58
(Geçen sayıdan devam) <i>M. Vâmık Şükrü ALTINBAŞ</i>	
HABERLER	59
(<i>Dış Basın - İç Basın - Teşkilât</i>)	
BAŞARILI MESLEKDAŞLARIMIZ	63

KURBAN BAYRAMI VE BU BAYRAMLA İLGİLİ İBADETLERİMİZ

Prof. Kâmil MİRAS

Kurban Bayramının zamanı — Tekbir-i teşrik — Tekbir metni ve tarihi — Kur'ânda eyyam-ı ma'dûdat, eyyam-ı ma'lûmat hangi günlerdir? Eşhürü malûmat bayram günleri, bayram namazı ve suret-i edâsı — Bu namazın hükmü ve Cuma namazından farkı — Bayramda iane toplanması — Bayram hutbesi hakkında bir vak'a.

Kurban Bayramı, Kamerî aylardan Zilhicce'nin onuncu günü başlar ve dört gün devam eder. Bayramın dört gününe arefe günü de ilâve edilerek bu beş güne eyyam-ı teşrik denilir ki, farz namazları müteakip aldığımız tekbir günleri demektir. Bu aldığımız tekbirlere de tekbir-i teşrik denir. Arefe günü sabah namazından başlayarak bayramın dördüncü günü ikinci vaktine kadar devam eder, 23 vakittir. Bu teşrik tekbirleri vâciptir. Yüksek sesle alınır. Kur'ân-ı Mübin'de eyyam-ı ma'dûdat, yani sayılı günler diye zikrolunan günler —bir tefsire göre— bu tekbir aldığımız günlerdir.

Bu tekbirin mübârek metni şöyledir :

Allahü ekber, Allahü ekber, Lâ ilâhe illallâhü, vallâhü ekber, Allâhü ekber, ve lillâhi'l-hamd.

Bu metn-i şerîfin tarihi, Hazreti İbrahim zamanına kadar yükselir. Asr-ı saadetten de zamanımıza kadar bütün İslâm milletleri arasında bu metin ile fasılasız devam edip gelir. İslâm dîninin bir sembolü olan bu tekbir bilâhara büyük musiki üstadı İtrî merhum tarafından segâh makamında bestelenmiştir. Tekbir metni asırlardan beri İslâm ve Türk camileri için de içli bir sevgi ile karşılanmıştır.

Hac ibâdetine dair âyetlerde bir de eyyam-ı malûmat tâbiri vardır ki, belli günler demektir. Bu da —muhtar olan kavle göre— kurban kesilmesi ma'lûm olan günler mânâsına gelir ki, bayramın birinci, ikinci üçüncü günü akşamına kadar devam eden üç gündür. Bunlara eyyam-ı nahr de denilir. Kurban kesimi günleri demektir.

Yine Hac âyetleri içinde geçen Eşhürü ma'lûmat tâbiri ise belli aylar mânâsını ifade eder. Ve Şevval, Zilkade ayları ile Zilhiccenin on gününe denir. Bu iki ay on gün hac zamanıdır. Hacca niyet eden kimse bu

müddet içinde ihrama girer (bütün kötü huylardan uzaklaşır) (1) ve cinsî mukarenette bulunamaz. Hudud'u şer'îye hâricine çıkamaz. Arkadaşları ile mücadele edemez (Bakâre sûresi).

Kurban Bayramının arefe ve bayram günleri, İslâm âleminin en şerefli ve meserretli günleri bulunuyor. Bu sürûr ve şadümanının hac ibâdetine ait olan ve arefe günü Arafat Vâdisinde başlayıp gayram günleri Mina'da geçirilen safahatı, hakikaten tahlile değer mahiyettedir. Arafat hayatı İslâm birliğinin içtimâî ve siyasî intibahının en mühim bir âmili olabilir. Nasıl ki İslâm nurunun sür'atle intişarı, Peygamber'in ve da haccında irad ettiği tarihî nutkundan mülhem olarak müyesser olmuştur (2).

Görülüyor ki, arefe ve bayramdan ibaret olan şu beş günde bayram namazı, kurban, teşrik tekbirleri ve Hac fârizası bir arada toplanmış bulunuyor. Bu cihetle bu dînî fârizâ ve vecibelere dair bilgiler birbiri içine girmiş ve girift bir şekil almıştır.

Bu cihetle biz de bu müzahabemizde Hacc ibâdetine dair âyetleri de naklederek izaha çalışıyoruz. Teşrik tekbirlerini yukarıda izah etmiştik. Şimdi de bayram namazı ile kurban vecibelerini bildirelim.

Bayram günü ve namazı : Bundan önce Ramazan bayramına dair yazımızda Resûlü Ekrem Efendimizin bayram hayatından bazı örnekler vermiştik. Şimdi de bu kısmı gözden geçirelim.

Resûl-i Ekrem Efendimizin Medine'ye hicretinin ikinci yılında ramazan ve Kurban Bayramları teşrî buyrulup ilk bayram namazı hicretin ikinci yılında kılınmıştır. Enes Bin Malik'in rivâyetine göre : Medine'ye hicret buyrulduğunda Medine'lilerin câhiliyet zamanına ait iki bayramları vardı. Bu bayramlarda eğlenir, meserret izhar ederlerdi. Bunların yerine Ramazan ve Kurban Bayramları teşri buyrulunca Peygamber Efendimiz : "Allah size o iki bayram yerine onlardan daha hayırlı iki bayram ihsan buyurdu, fitre günü, kurban günü" buyurmuştur.

Ramazan ve Kurban Bayramları vâciptir. Ve Cuma namazının şartlarına, hükümlerine tâbidir. Şu kadar ki, bayram namazlarının edâ şekilleri gerek Cuma, gerek sair namazlarımızın edâ şekillerinden farklıdır. Bu cihetle her bayram günü namazdan önce vâizlerimiz, imamlarımız tarafından cemaate tarif edilir. Bu yazımızda biz de okuyucularımıza farklı noktaları hatırlatacağız.

Cemaatle kılınması zarurî olan iki rek'at bayram namazının birinci rek'atında Süphaneke okunduktan sonra, imam tarafından açıkça, cemaat tarafından gizlice üç defa "Allahüekber" diye tekbir alınır. İki ev-

(1) (Başkanlığın bir açıklaması).

(2) Şimdi de Arafat'da çok sayıda Müslüman toplanmaktadır. Söz edilen birlik, fikir birliği ve dayanışmadır.

velkilerde eller yukarı kaldırılır, sonra yanlara saliverilir Üçüncü tekbi-ri müteakip eller bağlanır. Birinci rek'atin sair namazlardan farkı bu- dur. İkinci rek'atte imam Fâtiha ve zamm-ı sûre okuduktan sonra üç defa tekbir alınır. Üçünde de eller yukarı kaldırılıp saliverilir. Dördün- cüde bir tekbir daha alınıp rükûa varılır. İkinci rek'atteki fark da bun- dan ibârettir.

Bayram namazı, güneş doğduktan ve kerahat vakti çıktıktan sonra zevalden öğleye kadar kılınabilir. Herhangi bir sebeple ilk günü kılın- mazsa ertesi günü kılınır.

Bayram namazı Cuma namazı gibi en mühim içtimaî ibâdetlerimiz- den olduğundan vakit namazları gibi münferiden kılınamaz. Yine böyle bir kaç kişi bir araya gelerek ve içlerinden birisini hatip yaparak cema- at hâlinde de kılamazlar. Cuma ve bayram namazlarında hutbe okunmak- ta olup, din ve devlete aykırı telkinatta bulunmak ihtimali düşüncesi ile İmam-ı Âzam bu namazların devletçe mansup ve me'zun bir hatip ta- rafından kıldırılmasını şart kılmıştır.

Bayram namazları dînî ve içtimaî bir ibâdet olup cemaatin çok ol- ması matlup bulunduğundan Resûl-i Ekrem Efendimiz, bayram namaz- larını şehir hâricindeki bayram namazına mahsus namazgâhta kı- lardı. Anadolu'nun büyük şehirlerinde ve kasabalarında bulunan musal- lâlar Resûlullah'ın bu sünnetinin bir hâtırasıdır.

Ebû Said-i Hudrî (R.A.) der ki, "Resûlullah (Sallâllahu aleyhi ve- sellem) Ramazan ve Kurban Bayramı günlerinde musallâya çıkardı ve ilk başladığı şey bayram namazı kılmak olurdu. Namazdan sonra cema- at saflarında otururken Resûlullah kalkar, cemaate karşı dönüp ayakta vaaz ve nasihât ederdi. Gazâ için bir fırka gönderilecekse gönderirdi. Bir emir vereceği varsa verirdi. Sonra musallâdan avdet buyururdu (Buhârî: Kitabü'l-İdeyn).

Abdullah bin Abbas (R.A.) dan rivayete göre İbni Abbas'a :

"Resûlullah ile birlikte bayram namazına hiç çıktınız mı? diye so- rulmuş. O da :

— Evet çıktım. O'na yakınlığım olmasaydı, küçük yaşta orada bu- lunamazdım, demıştır. Resûlullah namazdan sonra İbn-i Salt'ın evi hi- zasındaki sütunun yanına geldi. Orada ayak üzeri hutbe okudu. Bunun üzerine kadınlar üzerlerindeki yüzük, bilezik, gerdanlık gibi ne zinetleri varsa Bilâl'in eteğine attılar. Sonra Bilâl ile hane-i saadete geldiler (Bu- hârî, Ezan bahsi).

Bu hâdisden anlaşıldığına göre bayramda hayır müesseseleri tara- fından iâne toplanması Peygamber Efendimizin kadîm bir sünnetidir.

Kadınlar da bayram namazına iştirak edebilirler. Abdullah Bin Ömer'den rivâyete göre Resûlullah : "Kadınlarınız geceleyin câmiye git- mek için izin istediklerinde veriniz" derdi (Buhârî, Ezan bahsi).

KURBAN BAYRAMI

M. Şevki ÖZMEN

12 Nisan 1965 Pazartesi günü bir bayram daha idrâk ediyoruz. Bu bayram, 1400 senelik bir geçmişi bulunan, 1400 senedenberi İslâm mâşerî vicdânında yer etmiş, kökleşmiş iki büyük dinî bayramdan biri olan Kurban Bayramıdır.

Şu sıralarda İslâm dünyası, bu bayrama hazırlanmanın sevinç ve heyecânı içinde çalkalanıyor.. Mükellef olanlar, kurbanlarını tedârik ediyorlar, tâkatı olan dîn kardeşlerimiz, Hac farîzasını edâ etmek üzere Mekke-i Mükerrreme'de, Kâ'be-i Muazzama çevresinde toplanıyorlar.

Kurban Bayramı denilince hatırımıza iki şey gelir : Biri Kurban, diğeri Hac. Bunların ikisi de kökleri târîhin derinliklerinde olan iki önemli ibâdetdir. Allah'a kayıdsız-şartsız teslîm olmanın, Allah'ın emirlerini hakkıyla yerine getirmenin engin mânâsını taşırlar.

Kurban da, Hac da Peygamberimizden önceki peygamberlerin şeriatlarında yer almış ibâdetlerdi. Kurban geleneği, tâ İbrâhim Peygamberin zamânındanberi süregelmektedir. Peygamber atası o ulu kişi, İlâhî bir işâret üzerine, sevgili oğlu Hz. İsmâîl'i —Allah onlara Salât etsin— hiç tereddüt etmeden kurban etmek istemiş, Hz. İsmâîl de büyük bir teslîmiyet içerisinde boynunu uzatmıştı. Bu iki Ulu Kişi'nin Allah'a böylesine teslîm olmalarına karşılık olarak, Hz. İbrâhîm'e, Allah tarafından oğlunu değil de bir koç kurban etmesi buyurulmuştu. Bu, büyük hikmetler, engin mânâlar taşıyan târîhî bir olaydır. Çünkü, eskiden, yollarını sapıtanlar (Tanrı) diye taptıkları putlara, insan şerefiyle, insan haysiyetiyle aslâ bağdaşmayan şekillerde kurbanlar adıyorlardı.

Peygamber Efendimiz'in —O'na Salât ü Selâm olsun— şeriatinde kurban en nezih en uygun şeklini bulmuştur.

Hac da öyle.. Kur'ân'ımızın açık ifâdesine göre, vaktiyle çorak bir sel yatağından ibâret olan bugünkü Mekke şehrinin bulunduğu yere Hz. İbrâhim, oğlu Hz. İsmâîl'le birlikte, Allah'a bağlılığın, teslîmiyetin bir

Bayram namazı ile Cuma namazı arasındaki bir fark da, hutbenin birincisinde namazdan sonra, ikincisinde ise namazdan önce okunmasıdır. Hutbe, Cuma namazının şerâiti cümlesinden vâcip bir emir olduğu için namaza takdim olunur. Bayram namazı hutbesi ise sünnettir.

Yukarıdaki hadîsde rivayet olduğu üzere Resûl-i Ekrem, bayram hutbesini namazdan sonra okurlardı. Yine İbn-i Abbas der ki : “Ben, Resûlullah, Ebû Bekir, Ömer ve Osman ile bayram namazında bulunduk. Bunların hepsi namazı hutbeden önce kıldı” (Buhârî, Babül-İdeyn).

İbn Abbas ve Cabir'in rivâyetlerine göre Resûl-i Ekrem Ramazan ve Kurban Bayramı namazları için ne ezan okutur, ne de kamet indirirdi (Buhârî).

(Ramazan Musahabeleri - İst. 1949; sahife: 100)